

Др Урош Здравковић,¹
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу

Др Љубица Николић,²
Редовни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу

UDK: 347.426.6:347.751
UDK: 339.542(100)"1980"
UDK: 341.241.8

DOI: 10.5281/zenodo.14422603

Оригиналан научни чланак

Примљен: 05. 10. 2024.

Прихваћен: 29. 11. 2024.

КАРАКТЕРИСТИКЕ НАДОКНАДЕ ШТЕТЕ У РЕЖИМУ КОНВЕНЦИЈЕ УН О УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ^{3 4}

Апстракт: Предмет анализе рада су опште карактеристике права на надокнаду штете у случају повреде уговора о међународној продаји робе у режиму Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе. Циљ истраживања је да се домаћој научној и стручној јавности пружи један целовит преглед проблема надокнаде штете код уговора о међународној продаји робе. У фокусу рада су чланови 74 и 77 поменуте Конвенције, затим доступна судска и арбитражна пракса, као и одговарајући ставови у домаћој и страној литератури. Право на надокнаду штете издвајају четири карактеристике: 1) штета се исказује у монетарној форми; 2) надокнађује се само штета која је настала као последица повреде уговора – притом није од значаја о каквој се повреди уговора ради; 3) надокнађује се стварна штета и изгубљена добит и 4) уговорна страна може потраживати само ону штету која је била предвидива као последица евентуалне повреде уговора у моменту његовог закључења. Страна која истиче свој захтев за надокнаду штете мора предузети све мере за умањење штете које би, у датим околностима, у доброј вери предузео разумни поверилац.

¹ uros@prafak.ni.ac.rs

² ljubica@prafak.ni.ac.rs

³ Рад је изложен на међународној научној конференцији „Legal Challenges in the 21st Century” која је одржана у Охриду од 16-19. маја 2024. године у организацији Iuridica Prima - Institute for Legal and Economic Research and Education.

⁴ Рад је настао као резултат истраживања на пројекту „Одговорност у правном и друштвеном контексту” који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу, у периоду 2021-2025. године.

Ако тако не поступи, друга страна може захтевати смањење накнаде у висини износа губитка који је могао да се избегне.

Кључне речи: надокнада штете, Бечка конвенција, Право међународне продаје робе.

1. Уводна разматрања

Право на надокнаду штете је једно од основних правних средстава које стоји на располагању уговорној страни приликом повреде уговора о међународној продаји робе. Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе⁵ (у даљем тексту: Конвенција, Бечка конвенција) уређује право на надокнаду штете посредством чланова 74-77. Ове одредбе Конвенције предвиђају опште карактеристике права на надокнаду штете, као и методе за израчунавање штете приликом раскида уговора.

Члан 74 Конвенције гласи: „Накнада штете за повреду уговора коју је починила једна страна равна је суми која одговара претрпљеном губитку и измаклој добити који су услед повреде настали за другу страну. Ова накнада не може бити већа од губитка који је страна која је повредила уговор предвидела или је морала предвидети у тренутку закључења уговора као могућу последицу повреде уговора, с обзиром на чињенице које су јој тада биле познате или морале бити познате.“

Члан 74 успоставља општу формулу за израчунавање штете која се примењује у свим случајевима када било која уговорна страна има право на њену надокнаду. На подлози наведеног члана, право на надокнаду штете проистиче из повреде уговора и односи се на све материјалне губитке који су настали као последица повреде уговора. Притом, није од значаја да ли страна која је претрпела повреду изјављује раскид или жели да уговор остане на снази. Важно је једино да је наступила повреда уговора: због тога се надокнада штете најчешће комбинује са неким другим правним средством, као што је захтев за извршење, или раскид уговора (Вукадиновић, 554: 2012).

Предмет овог рада се састоји у анализи основних карактеристика надокнаде штете у режиму поменуте Конвенције. Те карактеристике се односе на све ситуације када уговорна страна има право да захтева

⁵ Конвенција је донета 11. априла 1980. године у Бечу, а ступила је на снагу 01. јануара 1988. године. Конвенцију је до сада ратификовало 97 држава. Социјалистичка Федеративна Република Југославија ратификовала је Конвенцију 1984. године („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 10-1/84). Република Србија примењује Конвенцију, као један од правних следбеника СФРЈ.

надокнаду штете. У том смислу, тежиште расправе се ослања на члан 74 Конвенције. Чланови 75 и 76 такође уређују област надокнаде штете, али се примењују искључиво у ситуацијама када је уговор раскинут. Предмет ових чланова се односи на методе обрачуна штете када је дошло до раскида уговора и завређује посебну пажњу која би се морала манифестовати у форми засебног рада. Уговорна страна која је претрпела штету ће увек уживати право на њену надокнаду, кроз смисао позивања на члан 74. Стога разлика између члана 74 Конвенције са једне, и чланова 75 и 76, са друге стране, се састоји у томе што прва одредба уређује право на надокнаду штете услед повреде уговора уопште, док друге две одредбе уређују право на надокнаду штете услед раскида (*Emre Ay*, 2023:152).

Поред члана 74, рад се бави и чланом 77 Конвенције, који предвиђа обавезу за уговорну страну да предузме мере за смањење штете. Попут члана 74, и члан 77 се примењује на све ситуације у којима је дошло до повреде уговора, без обзира да ли је уговор раскинут или није.

Полазиште Конвенције је засновано на принципу пуне компензације за уговорну страну која је претрпела повреду уговора.⁶ Мора се, додуше, признати да значење синтагме „пуна компензација“ није до краја разјашњено. Ипак, у контексту Бечке конвенције се ова синтагма треба тумачити кроз призму губитка економске користи (*Schwenzer, Hachem*, 2008: 93). Примарни циљ компензације је стављање оштећене стране у материјалну позицију у којој би била да је друга уговорна страна ваљано извршила уговор: акценат је на заштити интереса очекивања, тј. позитивног уговорног интереса. Секундарни циљ компензације се огледа у надокнади трошкова које је уговорна страна разумно поднела ослањајући се на уговор.⁷

Требало би, на крају уводних излагања, поменути и то да уговорне стране могу, на подлози члана 6 Конвенције, да искључе примену члана 74, односно да другачије уреде питање надокнаде штете.⁸ Пуноважност

⁶ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Cooling device*, бр. 70b 301/01t од 14. јануара 2002. године (CLOUT case No. 541); Одлука Међународног арбитражног суда Савезне привредне коморе у Бечу у предмету *Rolled metal sheets*, бр. SCH-4366 од 15. јуна 1994. године (CLOUT case No. 93).

⁷ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Cooling device*, бр. 70b 301/01t од 14. јануара 2002. (CLOUT case No. 541).

⁸ Члан 6 Конвенције предвиђа тзв. *opting out* принцип: „Стране могу искључити примену ове конвенције или, под резервом одредби члана 12, одступити од било које од њених одредби или изменити њихово дејство.“

одредби којима стране другачије уређују надокнаду штете је предмет процене меродавног домаћег права, на основу члана 4(a) Конвенције.⁹

2. Штета као последица повреде уговора

Уговорна страна ће имати право на надокнаду штете уколико је штета настала као последица повреде уговора. Иако члан 74 Конвенције помиње само повреду уговора, право на надокнаду штете постоји и када дође до неизвршења обавезе која проистиче и из саме Конвенције.¹⁰

Право на надокнаду штете на основу члана 74 постоји уколико је штета настала као последица било какве повреде уговора. Није неопходно да повреда буде одређеног интензитета нити да буде битна. Конвенција не предвиђа ни кривицу као услов за постојање права на надокнаду штете (UNCITRAL, 2016: 335). Кривицу као услов не предвиђа члан 74, а то не чине ни чланови 45 и 61 Конвенције, који уређују правна средства купца, односно продавца, за случај повреде уговора.¹¹

Конвенција помиње и изузетке када страна која је повредила уговор неће бити обавезна да надокнади штету. Тако Конвенција најпре предвиђа да купац нема право на надокнаду штете, без обзира што је продавац повредио уговор: према члану 44 Конвенције, купац који није благовремено обавестио продавца о несаобразности на роби, или о потраживањима трећих лица на роби, имаће право на надокнаду штете, али не и за изгубљену добит, уколико има разумно објашњење што није послао обавештење. Међутим, ако купац нема разумно објашњење за свој пропуст, неће имати ни право на надокнаду штете.¹² Поред овог

⁹ На основу ове одредбе, Конвенција се не примењује на пуноважност одредби у уговору. Видети пресуду Вишег народног суда у Хангзоу (Кина) у предмету *Globtrans-bat Ltd v. Hangzhou Fuxing Group Co. Ltd* од 30. октобра 2014. године; пресуда Вишег регионалног суда у Целеу (Швајцарска) у предмету *Vacuum cleaners*, бр. 3 U 246/97 од 02. септембра 1998. (CLOUT case No. 318); пресуда Окружног суда у Хајлброну (Немачка) у предмету *Film coating machine*, бр. 3 KfH O 653/93, од 15. септембра 1997. (CLOUT case No. 345).

¹⁰ Пресуда Окружног суда у Франкфурту у предмету *Italian shoes*, бр. 32 C 1074/90-41, од 31. јануара 1991. године (CLOUT case No. 51) (купцу је суд признао право на надокнаду штете пошто га продавац није одмах обавестио да је суспендовао испоруку у складу са чланом 71(3) Конвенције).

¹¹ Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету *Stolen car*, бр. 7 U 4969/06 од 05. марта 2008. (CLOUT case No. 1233).

¹² Продавац се свакако не може позивати на овај пропуст купца кад се недостатак саобразности односи на чињенице које су му биле познате или му нису могле бити непознате, а он их није открио купцу, односно када је знао за право или потраживање

изузетка, Конвенција, посредством члана 79 предвиђа да страна која се може ослободити од одговорности за неизвршење неће бити обавезна да надокнади штету другој страни због повреде уговора.¹³

Иако члан 74 Конвенције не предвиђа на којој страни лежи терет доказивања у погледу постојања и износа штете, судска и арбитражна пракса је установила да из Конвенције проистиче општи принцип према коме страна која потражује надокнаду штете мора да докаже и постојање те штете.¹⁴ Са друге стране, на саму процедуру доказивања штете и њене висине, примениће се меродавно национално право,¹⁵ односно процедурална правила изабраног форума (UNCITRAL, 2016: 337). Неке одлуке се позивају и на меродавно национално парнично законодавство у погледу терета и стандарда доказивања.¹⁶

трећег лица и њихову природу (чланови 40 и 43 Конвенције).

¹³ Страна која није извршила своје обавезе дужна је да обавести другу страну о сметњи и утицају сметње на њену могућност да изврши обавезу. Ако обавештење не стигне другој страни у разумном року пошто је страна која није извршила сазнала или морала сазнати за сметњу, та страна одговара за штету до које је дошло због непријема обавештења.

¹⁴ Пресуда Међународног арбитражног суда при Трговачко-индустријској комори Белорусије у предмету бр. 1372/44-14 од 22. октобра 2015. године (CLOUT case No. 1710); пресуда Привредног суда Кантона Аргау у Швајцарској у предмету *Cutlery* бр. OR.96.00013 од 26. септембра 1997. (CLOUT case No. 217); одлука Арбитражног суда Међународне привредне коморе бр. 7645 из марта 1995. године; пресуда Апелационог суда у Рену (Француска) у предмету *SA H. v. SA G.* од 09. маја 2012. (CLOUT case No. 1511); одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 406/1998 од 06. јуна 2000. (CLOUT case No. 476); пресуда Вишег регионалног суда у Бамбергу (Немачка) у предмету бр. 3 U 83/98 од 13. јануара 1999. (CLOUT case No. 294); пресуда Апелационог суда у Греноблу у предмету *SARL Ego Fruits v. La Verja*, бр. RG 98/02700 од 04. фебруара 1999. (CLOUT case No. 243); пресуда Вишег регионалног суда у Целеу (Швајцарска) у предмету *Vacuum cleaners*, бр. 3 U 246/97 од 02. септембра 1998. (CLOUT case No. 318); одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 407/1996 од 11. септембра 1998. (CLOUT case No. 467); пресуда Кантоналног суда у Цириху у предмету *Printing products*, бр. HG050430, од 25. јуна 2007. (CLOUT case No. 935).

¹⁵ Пресуда Окружног суда у Сану (Швајцарска) у предмету *Transport of spirits*, бр. T 171/95 од 20. фебруара 1997. (CLOUT case No. 261) (Суд је применио домаће меродавно право приликом утврђивања износа штете); пресуда Окружног суда Северног дистрикта Њујорк у предмету *Delchi Carrier, SpA v. Rotorex Corp.* од 09. септембра 1994. (CLOUT case No. 85); пресуда Апелационог суда САД - 2nd Circuit у предмету *Delchi Carrier SpA v. Rotorex Corp.* од 06. децембра 1995. (CLOUT case No. 138); пресуда Окружног суда Источног дистрикта Пенсилваније у предмету *ECEM European Chemical Marketing B.V. v. The Purolite Company* од 29. јануара 2010. Године.

¹⁶ Пресуда Апелационог суда у Нансију (Француска) у предмету *O. v. P.* од 06. новембра

Право на надокнаду штете може да буде предмет поравнања у судском или арбитражном поступку, иако Конвенција не уређује то питање (UNCITRAL, 2016: 338), уколико се на подлози одредби Конвенције установи да су обе уговорне стране претрпеле штету.¹⁷

3. Методе обрачуна висине штете и врсте штете

Конвенција не предвиђа експлицитно методе обрачуна висине штете. Прва реченица члана 74 наводи да је накнада штете за повреду уговора коју је починила једна страна равна суми која одговара претрпљеном губитку и измаклој добити који су услед повреде настали за другу страну. Синтагма *равна суми* указује на правило да се штета надокнађује у монетарној форми, односно у новцу.

Када је конкретно у питању обрачун висине штете, судови су наклоњени примени меродавног материјалног права.¹⁸ Приликом те активности, приметно је да судови заузимају различите ставове и примењују методе у зависности од правног система којем су подређени. Ово може произвести одређену несигурност у међународној трговини, имајући у виду значај питања и потребу једнообразног тумачења Конвенције у духу њеног међународног карактера (Ehlers, 2013: 19).

Када су у питању врсте штете, тежиште Конвенције је на материјалној штети. Конвенција, додуше, не предвиђа експлицитно да уговорна страна има право само на надокнаду материјалне штете. Иако надокнада нематеријалне штете није у фокусу Конвенције, она понекад може

2013. (CLOUT case No. 1506); пресуда Окружног суда у Сану (Швајцарска) у предмету *Spirits* бр. Т 171/95 од 20. фебруара 1997. (CLOUT case No. 261); пресуда Окружног суда Северног дистрикта Њујорк у предмету *Delchi Carrier, SpA v. Rotorex Corp.* од 09. септембра 1994. (CLOUT case No. 85).

¹⁷ Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету *Italian cars*, бр. 7 У 3771/97 од 28. јануара 1998. (CLOUT case No. 288); пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Computer equipment*, бр. 2 У 1230/91 од 17. септембра 1993. (CLOUT case No. 281); пресуда Привредног суда у Цириху у предмету *Retail fashion clothes case* бр. HG040374 од 22. децембра 2005. (CLOUT case No. 908); пресуда Вишег регионалног суда у Хаму (Немачка), бр. 11 У 1991/94, од 09. јуна 1995. (CLOUT case No. 125); пресуда Вишег регионалног суда у Хамбургу у предмету *Jeans*, бр. 1 У 31/99 од 26. новембра 1999. године (CLOUT case No. 348); пресуда Вишег регионалног суда у Целеу (Швајцарска) у предмету *Vacuum cleaners*, бр. 3 У 246/97 од 02. септембра 1998. (CLOUT case No. 318); пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету *Leather goods*, бр. 7 У 2070/97 од 09. јула 1997. године (CLOUT case No. 273).

¹⁸ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Jewelry* бр. 1 Ob 292/99v од 28. априла 2000. године (CLOUT case No. 427); пресуда Апелациног суда САД - 2nd Circuit у предмету *Delchi Carrier SpA v. Rotorex Corp.* од 06. децембра 1995. године (CLOUT case No. 138).

постојати као последица повреде уговора. На пример, једна страна може трпети штетне последице по своју репутацију услед повреде уговора са којом се суочила. У Мишљењу Саветодавног већа Конвенције се изричито наводи да уговорна страна има право на надокнаду штете која је настала услед нарушене репутације (*CISG - AC Opinion No. 6*, 2007: 1, 10-11). Пракса тумачења по овом питању је различита. Са једне стране, постоје пресуде где су судови начелно признавали право странама на надокнаду нематеријалне штете на име нарушене репутације, под условом да стране то докажу,¹⁹ док са друге стране постоје и одлуке којима се одбија захтев стране за надокнаду такве штете.²⁰

Понекад се може десити да страна која трпи штету услед повреде уговора сопственим радњама или пропустом допринесе настанку штете. Стога се може поставити и питање подељене одговорности за штету, односно питање правичности додељивања оштећеној страни износа који одговара пуној компензацији. Конвенција предвиђа право на надокнаду штете и методе обрачуна штете у ситуацији када такву штету проузрокује једна од уговорних страна. Конвенција не уређује ситуацију када је штета настала као последица садејства радњи или пропуста обе уговорне стране. Конвенција ово питање посредно уређује путем члана 77, који предвиђа обавезу за оштећену страну да предузме разумне мере за смањење настале штете (о чему ће бити речи касније у раду). Међутим, ова обавеза се подразумева у случају када је штета већ настала услед повреде уговора коју чини друга страна. Остаје, дакле, недоречено како ће се обрачунати висина штете када је оштећена страна допринела њеном иницијалном настанку пре повреде, или током повреде уговора (*Eiselen*, 2005: 33). У арбитражној пракси се по овом питању наилази на став да би одговорност за штету требало расподелити применом меродавног националног права.²¹ Мишљења

¹⁹ Пресуда Привредног суда Кантона Цирих у предмету *Art books*, бр. HG970238, од 10. фебруара 1999. године (CLOUT case No. 331); пресуда Апелационог суда у Греноблу у предмету *Société Calzados Magnanni v. SARL Shoes General International (SGI)* од 21. октобра 1999. године (CLOUT case No. 313); пресуда Провинцијског суда Барселоне у предмету *Conformity of textile* од 20. јуна 1997. (CLOUT case No. 210).

²⁰ Одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 304/93 од 03. марта 1995. године (Арбитража је одбила захтев за надокнаду моралне штете, сматрајући да право на надокнаду таквог типа штете није предвиђено Конвенцијом); пресуда Трибунала у Модени (Италија) у предмету *Tehran Parand v. SAPI Spa* од 19. фебруара 2014. године (CLOUT case No. 1454) (Трибунал је навео да штета услед нарушене репутације не може бити предвидива).

²¹ Одлука Арбитражног суда Бугарске трговачко-индустријске коморе бр. 56/1995 од 24. априла 1996.

смо да би у том случају судови или арбитраже свакако требало да израчунају удео доприноса оштећене стране у настанку штете, и да за тај износ умање висину штете која се може признати оштећеној страни.

Иако Конвенција полази од принципа пуне компензације, често није могуће обрачунати целокупан износ штете. Наиме, неке штетне последице повреде уговора се не морају појавити у моменту захтева за надокнаду штете, али се свеједно може јасно предвидети да ће се такве последице појавити у будућности. У тој ситуацији, уговорна страна је лимитирана у погледу свог права, јер према одредбама Конвенције она не може захтевати надокнаду будуће штете, већ само оне која је већ настала (*Eiselen*, 2005: 32).

Постоје и одредбе Конвенције које изричито искључују њену примену за одређени вид штете. Тако се у члану 5 Конвенције наводи да се она не примењује на одговорност продавца за смрт или телесне повреде које би роба проузроковала било ком лицу. На основу тога, продавац неће бити одговоран ни за штету која је настала услед смрти или телесне повреде.

Одредбе Конвенције, па и оне које уређују одговорност за штету и њену надокнаду, примењују се искључиво на права и обавезе које проистичу из уговора о међународној продаји робе: штета која настане као последица вануговорне активности неке од страна не може се надокнађивати позивањем на одредбе Конвенције (*Mazzacano*, 2013: 83). Страна може имати право само на надокнаду оних трошкова који су у вези са повредом уговора и који су били предвидиви. Трошкови који нису настали као последица повреде уговора не могу се надокнађивати позивањем на одредбе Конвенције. Тако је у једном случају Суд одбио захтев тужиоца за надокнаду трошкова учињених током преговора за закључење уговора: како је наведено у пресуди, ти трошкови би свакако настали, и немају везе са потоњом повредом уговора, а осим тога, друга страна не може разумно предвидети такве трошкове.²²

Конвенција у члану 74 не предвиђа да ли се у штету урачунавају губици настали услед девалвације валуте у којој је требало да се изврши плаћање. Продавац се може суочити са знатном штетом у смислу девалвације валуте уколико купац задоцни са плаћањем цене. Постоји неколико одлука где је наведено да оштећена страна има право на надокнаду штете која је настала као последица неплаћања или задоцнелог плаћања цене. Ова штета се може испољити у промени

²² Пресуда Апелационог суда у Шчећину (Пољска) у предмету *H. M. (Danish Buyer) v. Joint Stock Company in S. (Polish Seller)* од 07. фебруара 2013. године (CLOUT case No. 1588).

девизног курса или у девалвацији валуте у којој цена треба да се плати.²³ Са друге стране, у неким одлукама су одбијани захтеви за надокнаду штете услед промене девизног курса или девалвације валуте, уз образложење да се ради о штети која не може бити предвидива.²⁴

У штету се урачунавају и трошкови који су настали код једне уговорне стране, а који су учињени због повреде уговора од друге стране. Ти трошкови морају бити разумни и морају бити предвидиви код уговорне стране која је повредила уговор.²⁵ Такви трошкови код купца могу бити разноврсни, а најчешће обухватају трошкове контроле несаобразне робе, затим трошкове складиштења и чувања несаобразне робе, трошкове превоза и царињења несаобразне робе која се враћа продавцу, итд (UNCITRAL, 2016: 335). Купцу могу бити признати и трошкови поправке несаобразне робе.²⁶ Продавац такође може имати право на надокнаду трошкова складиштења и чувања робе коју није испоручио због повреде уговора од стране купца, затим трошкове преправке машине како би је продао другом купцу²⁷ итд.

4. Питање надокнаде судских и адвокатских трошкова

Када је у питању надокнада штете која је настала на име трошкова заступања од стране адвоката, треба разликовати две ситуације.

²³ Пресуда Окружног суда у Роермонду (Холандија) у предмету *Gruppo IMAR S.p.A. v. Protech Horst BV* од 06. маја 1993. године; пресуда Кантоналног Суда Кантоне Вале (Швајцарска) у предмету *Fiberglass composite materials* од 28. јануара 2009. године.

²⁴ Пресуда Привредног суда Кантона Цирих у предмету *Sunflower oil*, бр. HG950347 од 05. фебруара 1997. (CLOUT case No. 214).

²⁵ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Cooling device*, бр. 70b 301/01t од 14. јануара 2002. године (CLOUT case No. 541); пресуда Савезног суда Немачке у предмету *Stainless steel wire* бр. VIII ZR 300/96 од 25. јуна 1997. године (CLOUT case No. 235) (Суд је утврдио да трошкови пренамене машине коју је спровео купац нису разумни имајући у виду вредност робе која је била предмет уговора (метална жица), а коју је требало прерадити том машином); одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 375/93 од 09. септембра 1994. године.

²⁶ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Cooling device*, бр. 70b 301/01t од 14. јануара 2002. године (CLOUT case No. 541); пресуда Апелациног суда САД - 2nd Circuit у предмету *Delchi Carrier SpA v. Rotorex Corp.* од 06. децембра 1995. године (CLOUT case No. 138); пресуда Вишег регионалног суда у Дизелдорфу у предмету 17 U 73/93 од 02. јула 1993. године (CLOUT case No. 49); одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Diesel generator* од 31. маја 2006. (CLOUT case No. 1117).

²⁷ Одлука Арбитражног суда Међународне трговачке коморе бр. 7585 из 1992. године (CLOUT case No. 301).

Прва се односи на трошкове заступања ван судског или арбитражног поступка, док се друга односи на трошкове настале у оквиру поступка пред судом или арбитражом. Судови и арбитраже су били склони да странама признају и адвокатске трошкове који су настали ван судског или арбитражног поступка, позивајући се на члан 74 Конвенције (попут трошкова опомене или истицања потраживања преко адвоката и сл).²⁸ Са друге стране, када је у питању надокнада трошкова насталих приликом вођења судског или арбитражног поступка, приметно је размимоилажење у ставовима. У доктрини постоји став да адвокатски трошкови настали због вођења парнице потпадају под окриље дефиниције штете у Бечкој конвенцији: такве трошкове уговорна страна може захтевати на основу материјалних одредби Конвенције које уређују право на надокнаду штете (*Diener*, 2008: 62). Међутим, према мишљењу Саветодавног већа Конвенције, трошкови заступања у оквиру парнице не могу се уврстити у штету у складу са чланом 74 Конвенције: такве трошкове странка може остваривати на основу процесних правила форума пред којим се води парница (CISG - AC Opinion No. 6, 2006: 1, 9). У судској пракси се такође наилази на исти став: питање надокнаде парничних трошкова (укључујући и трошкове заступања) је у домену меродавног права процедуре. Странка која је успела у парници има право да тражи трошкове вођења поступка у складу са тим правилима, а не да се позива на одредбе Конвенције. Конвенција уређује материјалноправне аспекта права на надокнаду штете: у фокусу је она штета која је настала као последица повреде уговора, а не као последица вођења парнице (*Feletemegas*, 2003: 94).²⁹ У судској пракси се наилази и на аргумент да судски трошкови, као и остали трошкови у вези са вођењем парнице, нису предвидиви, а предвидивост штете је услов да би се она надокнадила на основу члана 74 Конвенције.³⁰ Услед постојећег неслагања у погледу

²⁸ Пресуда Окружног суда у Берлину у предмету *Fabrics* бр. 103 О 213/02 од 21. марта 2003. године (CLOUT case No. 634) (Суд је признао право тужиоцу на трошкове опомене сачињене од стране адвоката); пресуда Привредног суда Кантона Аргау (Швајцарска) у предмету OR.97.00056 од 19. децембра 1997. (CLOUT case No. 254) (Суд је признао тужиоцу вансудске трошкове заступања). Вансудски трошкови заступања признати су и у следећим одлукама: пресуда Вишег регионалног суда у Дизелфорфу у предмету *Engines for lawn-mowers* бр. 6 U 152/95 од 11. јула 1996. (CLOUT case No. 169); пресуда Апелационог суда у Хертонгебошу (Холандија) у предмету *De Vos en Zonen v. Reto Recycling* од 27. новембра 1991. године, итд.

²⁹ На основу пресуде Апелационог суда САД за Седми округ у предмету *Zapata Hermanos Sucesores v. Hearthside Baking Company* од 19. новембра 2002. године (Nos. 01-3402, 02-1867 and 02-1915.), коју коментарише цитирани аутор.

³⁰ Пресуда Окружног суда за Средњи дистрикт Пенсилваније у предмету *Minh Dung Aluminum Co., Ltd. v. Aluminum Alloys Mfg. LLC* од 02. августа 2021. године (CLOUT case

права на надокнаду адвокатских трошкова, странама се препоручује да ово питање уреде посебном уговорном одредбом, уколико желе да предупредe ризик од каснијег тумачења од стране суда или арбитраже (*Hidy, Diener, 2019-20: 38*).

5. Надокнада изгубљене добити

Прва реченица члана 74 Конвенције изричито предвиђа да право на надокнаду штете, осим стварне штете, обухвата и изгубљену добит. Штета у виду изгубљене добити често подразумева предвиђање цене коју ће роба имати у будућности и због тога са собом носи и дозу несигурности.³¹ Зато се може десити да се признати износ изгубљене добити не подудари са износом изгубљене добити који је заиста настао. Купац ће, на пример, моћи да потражује штету на име изгубљене добити услед неиспоруке, или испоруке несаобразне робе, уколико је намеравао да ту робу препрода. Друга ствар је на који начин би купац могао да докаже висину изгубљене добити. Њему ће то бити лакше уколико поседује наруџбенице од трећих лица, или слична доказна средства (*Saidov, 2006: 31*). У супротном, ово питање може бити подвргнуто слободној процени суда или арбитраже и купцу ће свакако бити теже да докаже износ изгубљене добити.

У судској и арбитражној пракси има више случајева где се обрачунавала изгубљена добит. Тако је у једном случају Суд уподобио износ изгубљене добити са уобичајеном маржом купца приликом препродаје робе.³² У једном другом случају, Суд је признао разлику између трошкова производње по јединици производа путем машине са дефектом, и трошкова који би постојали да је продавац испоручио машину без дефекта.³³ У једном арбитражном поступку, арбитража је установила да се као изгубљена добит може сматрати маржа купца, под условом да је продавац знао за ту маржу.³⁴ У једном случају, Суд је навео да се као доказ о висини изгубљене добити могу признати поруџбине муштерија које су упућене купцу, а које он није могао да испуни услед продавчеве

Но. 1962).

³¹ Пресуда Вишег регионалног суда у Бранденбургу у предмету *Beer* од 18. новембра 2008. године.

³² Пресуда Савезног суда Швајцарске у предмету *Watches* од 17. децембра 2009. године.

³³ Пресуда Грађанског суда у Базелу у предмету *Packaging machine* од 08. новембра 2006. године.

³⁴ Одлука Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Србије у предмету *Тролејбус* од 30. октобра 2006. године.

повреде уговора.³⁵ Уколико је купац имао већ уговорену препродајну цену са трећим лицем, њему ће на име изгубљене добити припасти право на разлику између такве уговорене цене и цене која је уговорена са продавцем.³⁶

Право на надокнаду изгубљене добити трпи и одређене изузетке. Наиме, на подлози члана 44 Конвенције, купац који није послао продавцу адекватно обавештење о несаобразности робе или о правним манама на роби може снизити цену у складу са чланом 50 или захтевати накнаду штете, изузев за изгубљену добит, ако има разумно оправдање што није послао тражено обавештење.

6. Предвидивост штете

Друга реченица члана 74 Конвенције лимитира штету на онај износ који је био предвидив код друге уговорне стране: „Накнада штете не може бити већа од губитка који је страна која је повредила уговор предвидела или је морала предвидети у тренутку закључења уговора као могућу последицу повреде уговора, с обзиром на чињенице које су јој тада биле познате или морале бити познате.“

Критеријум предвидивости је мешовитог карактера: он укључује како субјективни – да је штетник предвидео штету, тако и објективни елемент – да је штетник морао предвидети штету (Ћирић, 2018: 209). Концепт предвидивости се подудара са концептом одговорности – уговорна страна може бити одговорна само за ону штету коју је предвидела или морала предвидети у тренутку закључења уговора. Предвидивост на страни штетника као елемент за постојање одговорности за штету установљен је у енглеском праву,³⁷ мада је заступљен и у континенталним правима, попут француског (Honold, 1999: 446, 447).

Приликом оцене предвидивости узимају се прво у обзир објективне околности случаја, попут чињенице да је страна која је повредила уговор несумњиво могла предвидети износ штете – уколико јој је оштећена страна, на пример, пре закључења уговора јасно предпочила

³⁵ Пресуда Провинцијског суда Барселоне у предмету *Conformity of textile* од 20. јуна 1997. (CLOUT case No. 210).

³⁶ Пресуда Провинцијског суда у Мурсији (Шпанија) у предмету *Crane*, бр. 00408/2010 од 15. јула 2010. (CLOUT case No. 1033).

³⁷ У пресуди у предмету *Hadley v. Baxendale* из 1854. године. Наведено у: Honold, 1999: 446.

чињенице на основу којих се може тако нешто предвидети. Продавцу може бити позната чињеница да купац купује робу ради препродаје трећем лицу. У том случају, од продавца се очекује да предвиди штету за купца у виду изгубљене добити која би се остварила од препродаје (Ishida, 2022: 249-250). Притом, није потребно да друга уговорна страна предвиди тачан износ штете и све детаље који се тичу штете.³⁸ Уколико не постоје довољно јасни објективни показатељи да је уговорна страна предвидела штету, приступа се критеријуму разумног лица. Уколико би разумно лице у истим околностима предвидело наступање штете и њен износ, онда се може утврдити и да је уговорна страна могла предвидети то исто.

Приликом процене предвидивости не сме се излазити из оквира разумне далекосежности и антиципације. Од продавца се не може очекивати да зна све услове уговора који купац закључује са трећим лицима, уздајући се у извршење уговора од стране продавца.³⁹ Услед тога, често је неопходно правити разлику између типичног и нетипичног уговорног интереса. Уколико је уговорни интерес типичан, за оштећену страну ће бити лако да докаже предвидивост штете. Уколико је продавцу познато да се купац бави препродајом робе, онда је продавац могао предвидети намеру купца да робу препрода: изгубљена добит у виду профита од препродаје се може сматрати као износ штете који је за продавца био предвидив.⁴⁰ Насупрот томе, оштећена страна ће теже доказати предвидивост штете која је настала услед неког нетипичног уговорног интереса. Тако, на пример, продавац није могао предвидети изгубљену добит коју је купац имао због тога што није изнајмио трећем лицу машину која је била предмет уговора.⁴¹ Што је садржајнија и

³⁸ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Cooling device*, бр. 70b 301/01t од 14. јануара 2002. године (CLOUT case No. 541); пресуда Вишечланог првостепеног суда у Атини у предмету *Bullet-proof vest*, бр. 4505/2009 из 2009. године; пресуда Федералног суда Аустралије у предмету *Castel Electronics Pty Ltd v. Toshiba Singapore Pte Ltd* од 20. априла 2011. године (CLOUT case No. 1132).

³⁹ Одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 406/1998 од 06. јуна 2000. године (CLOUT case No. 476).

⁴⁰ Пресуда Вишег суда у Љубљани у предмету *VSL Sodba in sklep I Cpg 285/2019 29 October 2019*; and *VSL Sodba I Cpg 677/2020* од 05. јануара 2021. године (CLOUT case No. 2109); пресуда Високог народног суда града Тијанина (Народна Република Кина) у предмету *Canada Teda Enterprises Inc. v. Shanxi Weite Food Co. Ltd* од 23. марта 2007. године; пресуда Вишег регионалног суда у Келну у предмету *Used car* бр. 22 U 4/96 од 21. марта 1996. године (CLOUT case No. 168); пресуда Округног суда у Ахену (Немачка) у предмету бр. 43 O 136/92 од 14. маја 1993. године (CLOUT case No. 47).

⁴¹ Одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије бр.

учесталија комуникација између страна у погледу извршења уговора, то су стране упућеније са потенцијалним проблемима који могу настати услед неизвршења уговора: у једном случају арбитража је установила да је продавац могао да предвиди штету коју је претрпео купац, јер су стране интензивно комуницирале у вези проблема снабдевања са којим се купац суочавао.⁴²

7. Обавеза предузимања мера за смањење штете

Страна која се суочила са настанком штете дужна је да предузме разумне мере ради смањења губитка. Ову обавезу предвиђа члан 77 Конвенције који гласи: „Страна која се позива на повреду уговора дужна је предузети све мере које су према околностима разумне да би се смањио губитак, укључујући и измаклу добит, проузрокован таквом повредом. Ако тако не поступи, друга страна може захтевати смањење накнаде у висини износа губитка који је могао да се избегне.“

Страна која истиче свој захтев за надокнаду штете мора предузети све мере за умањење штете које би, у датим околностима, у доброј вери предузео разумни поверилац.⁴³ Члан 77 Конвенције не уређује експлицитно када наступа обавеза стране да предузме мере за умањење штете. Неколико судских и арбитражних одлука говоре да оштећена страна није дужна да предузима такве мере пре него што је уговор раскинут (тј. током времена када страна може захтевати извршење уговора).⁴⁴ Међутим, ове одлуке су се бавиле предметима у околностима када је уговор раскинут. Не можемо, стога, извући закључак да се обавеза умањења штете активира само онда када је уговор раскинут. Уговорна страна увек има право на надокнаду штете која је настала као последица повреде уговора, без обзира да ли је уговор раскинут или није. Ипак, у пракси се најчешће тумачи члан 77 Конвенције у контексту надокнаде штете након раскида уговора, када се обавља супститутивна трансакција или када се штета обрачунава методом текуће цене

75 од 20. јуна 1991..

⁴² Одлука арбитражног суда Привредне коморе Хамбурга у предмету *Chinese goods* од 21. марта 1996. (CLOUT case No. 166).

⁴³ Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Propane gas*, бр. 10 Ob 518/95, од 06. фебруара 1996. године (CLOUT case No. 176).

⁴⁴ Пресуда Вишег регионалног суда у Брауншвајгу (Немачка) у предмету *Deer meat*, бр. 2 U 27/99 од 28. октобра 1999. године (CLOUT case No. 361); пресуда Вишег регионалног суда у Дизелдорфу у предмету *Winter shoes*, бр. 17 U 146/93, од 14. јануара 1994. године (CLOUT case No. 130); одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Vitamin C* од 18. августа 1997.

(на подлози чланова 75 и 76). Уговорна страна свакако има обавезу да предузме мере за смањење штете у разумном року након што је штета настала, узимајући у обзир околности случаја.

Судови и арбитраже су се у већем броју случајева бавили оцењивањем мера за смањење штете предузетих од стране купца. Из праксе случајева где су мере купца оцењене као сагласне са чланом 77 могу се издвојити: супститутивна трансакција коју је купац обавио у разумном року и уз разумну цену, како би набавио замену за робу која није испоручена;⁴⁵ подношење захтева за добијање специјалне дозволе од власти за ре-експорт несаобразне робе;⁴⁶ употреба сопствених залиха робе ради производње, када продавац касни са испоруком;⁴⁷ прихватање опције смањење цене уместо опције да врати назад продавцу несаобразну робу;⁴⁸ растављање машине ради продаје њених делова, у ситуацији када се машина не може користити или препродати.⁴⁹ Поред наведених, из праксе се могу издвојити и случајеви када су судови и арбитраже закључили да купац није предузео разумне мере за смањење штете: пропуштање купца да правилно прегледа робу и да обавести продавца о несаобразности;⁵⁰ пропуст купца да обустави коришћење памупра за боце након што је открио да су пампури неадекватни;⁵¹ набавка заменске робе изван локалног тржишта;⁵² наставак производње три дана након што је откривен дефект на испотрученој машини.⁵³

⁴⁵ Пресуда Апелационог суда у Генту у предмету *N.V. Maes Roger v. N.V. Kapu Reynolds* од 10. маја 2004. године; (CLOUT case No. 681); одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Vitamin C* од 18. августа 1997. године; одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Oxytetracycline* од 15. новембра 1996. године.

⁴⁶ Пресуда Окружног суда у Хертогенбошу у предмету *Malaysia Dairy Industries v. Dairex Holland* од 02. октобра 1998. године.

⁴⁷ Одлука Арбитражног суда Међународне трговачке коморе бр. 8740 од октобра 1996. године.

⁴⁸ Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *T-Shirts* од 19. Октобра 2006. године.

⁴⁹ Пресуда Привредног суда у Сент Галену у предмету *Sizing machine* од 03. децембра 2002 (CLOUT case No. 886).

⁵⁰ Одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 54/1999 од 24. јануара 2004. године.

⁵¹ Пресуда Савезног суда Немачке у предмету бр. VIII ZR 121/98 од 24. марта 1999. (CLOUT case No. 271).

⁵² Пресуда Вишег регионалног суда у Целеу (Швајцарска) у предмету *Vacuum cleaners*, бр. 3 U 246/97 од 02. септембра 1998. године (CLOUT case No. 318)

⁵³ Пресуда Апелационог суда у Рену (Француска) у предмету *Brassiere cups* од 27.

Када је у питању позиција продавца, различите мере се могу тумачити као неопходне и разумне ради умањења штете, попут одржавања машине која није испоручена због повреде уговора од стране купца.⁵⁴ Такође, продаја робе другом купцу се тумачи као мера за умањење штете.⁵⁵ Са друге стране, судови и арбитраже су, на пример, у следећим ситуацијама закључили да продавац није предузео разумне мере за умањење штете: продаја робе другом купцу по цени нижој од оне коју је понудио купац након што је повредио уговор;⁵⁶ пропуст продавца да обави супститутивну трансакцију више од шест месеци;⁵⁷ пропуст да предузме правне радње ради предупређења изрицања новчане казне од стране органа власти;⁵⁸ куповина репроматеријала за производњу робе упркос томе што је продавац знао да купац неће извршити своје обавезе⁵⁹, итд.

Очекивање у погледу предузимања мера ради смањења штете мора бити разумно. Не може се од стране неразумно очекивати да по сваку цену и у свакој ситуацији предузима мере како би се смањила штета коју је проузроковала друга страна. Тако, на пример, у случају када продавац доцни са испоруком робе, купац неће бити у обавези да снабдева своје купце из постојећих залиха, уколико су те залихе предодређене за друге купце.⁶⁰

маја 2008. (CLOUT case No. 1029).

⁵⁴ Одлука Арбитражног суда Међународне трговачке коморе бр. 7585 из 1992. (CLOUT case No. 301).

⁵⁵ Пресуда Вишег регионалног суда у Дизелдорфу у предмету *Winter shoes*, бр. 17 U 146/93, од 14. јануара 1994. године (CLOUT case No. 130); пресуда Вишег регионалног суда у Хаму у предмету *Wrapped bacon*, бр. 19U 97/91 од 22. септембра 1992. године (CLOUT case No. 227).

⁵⁶ Пресуда Врховног суда Шпаније у предмету *Internationale Jute Maatschappij BV v. Marin Palomares SL* од 28. јануара 2000. године (CLOUT case No. 395); пресуда Апелационог суда у Антверпену у предмету *N.V. Secreto v. Helmut Papst* од 22. јануара 2007. године.

⁵⁷ Пресуда Апелационог суда у Антверпену у предмету *GmbH Lothringer Gunther Grosshandels-gesellschaft für Bauelemente und Holzwerkstoffe v. NV Fepco International* од 24. априла 2006. године.

⁵⁸ Одлуке Међународне трговачке арбитраже при Трговинској комори Украјине у предмету *Lavatory paper* од 27. октобра 2004. године (CLOUT case No. 1082) и у предмету *Automobile tires* од 27. октобра 2004.

⁵⁹ Одлука Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Aluminium oxide* од 29. септембра 1997. (CLOUT case No. 861).

⁶⁰ Пресуда Окружног суда у Арнхему (Холандија) у предмету *Skoda Kovarny v. B. van Dijk Jr. Staalhandelmaatschappij B.V* од 01. марта 2006. године.

Друга реченица члана 77 Конвенције наводи да страна-штетник може захтевати смањење накнаде у висини износа губитка који је могао да се избегне. Из ове одредбе произлази да страна која је повредила уговор има право да у судском или абитражном поступку тражи да се штета коју потражује тужилац умањи за онај износ за који би штета била умањена да су предузете разумне мере за њено умањење. У том случају, судови или арбитраже најчешће конструишу одговарајућу хипотетичку ситуацију у којој је страна могла да предузме разумне мере за умањење штете.⁶¹

Иако се у првој реченици члана 77 Конвенције наводи да је страна која се позива на повреду уговора дужна да предузме мере за умањење штете, из овога ипак не проистиче да та страна има обавезу да тако нешто учини, како би се створио услов за остваривање права на надокнаду штете. На туженој страни је да води рачуна о повреди ове обавезе и да евентуално истакне приговор у погледу дела штете који се могао избећи. Међутим, у судској и арбитражној пракси нема јединственог става по овом питању, као ни по питању терета доказивања. Према тумачењу судова, терет доказивања да су могле бити предузете разумне мере за умањење штете лежи на туженој страни која се на ту околност позива.⁶² Уколико се тужена страна не позове на ову околност, нити докаже да су могле бити предузете разумне мере за умањење штете, суд ће доделити целокупни износ штете тужилачкој страни. Један арбитражни трибунал је, са друге стране, навео да арбитража по службеној дужности треба да утврди да ли је оштећена страна предузела све разумне мере за смањење штете, и да износ штете умањи уколико утврди да такве мере нису предузете.⁶³ Постоји и трећи пример, где је арбитражни трибунал од оштећене стране тражио да докаже да је предузела разумне мере ради умањења штете.⁶⁴

⁶¹ Одлуке Кинеске међународне економске и трговинске арбитражне комисије у предмету *Peanut kernel* из јуна 1999. године и предмету *Moly-oxide* од 28. новембра 1996. године.

⁶² Пресуда Федералног суда Аустралије у предмету *Castel Electronics Pty Ltd v Toshiba Singapore Pte Ltd* од 20. априла 2011. године (CLOUT case No. 1132); пресуда Савезног суда Швајцарске у предмету *FCF S.A. v. Adriafile Commerciale S.r.l.* од 15. септембра 2000. године; одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације у предмету бр. 186/2003 од 17. јуна 2004.; пресуда Привредног суда у Сент Галену у предмету *Sizing machine* од 03. децембра 2002 (CLOUT case No. 886).

⁶³ Одлука арбитражног суда Међународне трговачке коморе бр. 9187 из јуна 1999. године.

⁶⁴ Одлука Међународног арбитражног трибунала при Привредно-индустријској комори Руске федерације бр. 105/2005 од 13. априла 2006. године.

Страна ће имати право на надокнаду трошкова које је поднела са циљем предузимања разумних мера за смањивање штете.⁶⁵ Судови и арбитраже неће признати трошкове који нису били нужни и разумни у датим околностима. Тако је у једном случају Суд одбио захтев купца за надокнаду трошкова адаптације машине која је требало да процесиуира несаобразну робу. Према ставу Суда, трошкови адаптације су били непропорционални цени коју је купац платио за робу.⁶⁶ У једном другом случају, купац је одлучио да препрода несаобразну робу, па је за свог купца обезбедио превод упутства за коришћење машине. Након тога купац је захтевао од продавца трошкове превоза упутства. Суд је одбио захтев, јер купац није о томе обавестио продавца, који је већ имао одговарајући превод упутства, који је могао да достави купцу.⁶⁷

8. Закључак

Чланови 74 и 77 Конвенције на довољно јасан начин уређују основна питања надокнаде штете код повреде уговора о међународној продаји робе. Иако се не примећује нека посебна нејасноћа нити недореченост у формулацији наведених чланова Конвенције, богата судска и арбитражна пракса је дала велики допринос у интерпретацији и елаборацији ових одредби. Притом, доктрина континуирано учествује у разради овог питања, које је стално актуелно. Иако око неких аспеката постоје одређена размимоилажења унутар судске и арбитражне праксе, па и унутар доктрине, можемо ипак закључити да око најважнијих тачака постоји консензус. На основу претходних излагања и анализе, можемо констатовати неколико важних закључака у погледу основних карактеристика права на надокнаду штете у режиму Бечке конвенције.

Прво, право на надокнаду штете произлази из две чињенице између којих постоји каузалитет. Прва чињеница представља повреду уговора. Друга представља настанак штете. Притом, настанак штете мора бити у узрочно-последичној вези са повредом уговора. Да би се остварило право на надокнаду штете услед повреде уговора није неопходно да постоји кривица код штетника. Такође, није неопходно да повреда буде одређеног интензитета – било каква повреда уговора (обична или

⁶⁵ Пресуда Привредног суда у Сент Галену у предмету *Sizing machine* од 03. децембра 2002 (CLOUT case No. 886).

⁶⁶ Пресуда Савезног суда Немачке у предмету *Stainless steel wire* бр. VIII ZR 300/96 од 25. јуна 1997. (CLOUT case No. 235).

⁶⁷ Пресуда Окружног суда у Дармштату (Немачка) у предмету *Video recorders*, бр. 10 O 72/00 од 09. маја 2000. године (CLOUT case No. 343).

битна) је довољна да би се активирало право на накнаду штете, под условом да је штета настала као последица те повреде.

Друго, штета се исказује у монетарној форми – новцу. Надокнада штете мора бити равна суми која одговара претрпљеном губитку и измаклој добити који су услед повреде настали за другу страну.

Треће, оштећена страна има право на надокнаду претрпљеног губитка и измакле добити. Тежиште Конвенције је на надокнади материјалне штете, иако неки судови и арбитраже признају и право на надокнаду нематеријалне штете (на пример на име нарушене репутације).

Четврто, надокнађује се само она штета коју је страна која је повредила уговор предвидела или је морала предвидети у тренутку закључења уговора као могућу последицу повреде уговора, с обзиром на чињенице које су јој тада биле познате или морале бити познате. Приликом процене предвидивости не сме се излазити из оквира разумне далекосежности и антиципације. Уколико не постоје довољно јасни објективни показатељи да је уговорна страна предвидела штету, приступа се критеријуму разумног лица. Уколико би разумно лице у истим околностима предвидело наступање штете и њен износ, онда се може утврдити и да је уговорна страна могла предвидети то исто.

Пето, страна која истиче свој захтев за надокнаду штете мора предузети све мере за умањење штете које би, у датим околностима, у доброј вери предузео разумни поверилац. Ако тако не поступи, друга страна може захтевати смањење накнаде у висини износа губитка који је могао да се избегне.

Литература

CISG Advisory Council. (2007). *CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages under CISG Article 74*.

Ehlers, A. (2013). Establishing a Uniform Interpretation of the CISG: A Case Study of Article 74. *Nordic Journal of Commercial Law*. 2013#2. 1-35.

Eiselen, S. (2005). Unresolved Damages Issues of the CISG: A Comparative Analysis. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*. 38. 32-46.

Ay, Emre Y. (2023). Types of damages under the CISG. *Facta Universitatis Series: Law and Politics*. 21/2. 151-161

Felemegas, J. (2003). An Interpretation of Article 74 CISG by the U.S. Circuit Court of Appeals. *Pace Int'l L. Rev.* 15. 91-147.

Honnold, J. (1999). *Uniform Law For International Sales Under The 1980 United Nations Convention*. 3d ed. Kluwer Law International.

Ishida, Y. (2022). What Does "Foreseeable" Mean? The Scope of Damages Under CISG Articles 74–77: Reasonability Principle of Foreseeability - We Don't Need a Crystal Ball. *Journal of Law and Commerce*. 40/2. 235-280.

Diener, K.W. (2008). Recovering Attorneys' Fees under CISG: An Interpretation of Article 74. *Nordic Journal of Commercial Law*. 2008/1. 1-65.

Mazzacano, P. (2013). Damages Under the UN Sale of Goods Convention. *Revue Canadienne De Droit International*. 9/2. 82-85.

Mcgarvey H. K., Diener, K.W. (2019-2020). Damages Under CISG: Attorneys' Fees and Other Losses in International Commercial Law. *Journal of Transnational*. 29. 1-75.

Saidov, D. (2006). Standards of Proving Loss and Determining the Amount of Damages. *Journal of Contract Law*. 22. 27-53.

Schwenzer, I., Hachem, P. (2008). The Scope of the CISG Provisions on Damages. U Saidov, D., Cunningham, R. (eds.). *Contract Damages - Domestic and International Perspectives*. Oxford. 91-105.

UNCITRAL. (2016). *Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. New York: United Nations.

Вукадиновић, Р. (2012). *Међународно пословно право*. Крагујевац: Удружење за Европско право – Центар за право ЕУ.

Ћирић, А. (2018). *Међународно трговинско право – Посебни део*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.

Prof. Uroš Zdravković, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš
Prof. Ljubica Nikolić, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš

CHARACTERISTICS OF DAMAGE COMPENSATION IN THE REGIME OF THE UN CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS (CISG)

Summary

The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) governs the right to compensation for damage (Articles 74-77 CISG). These provisions of the Convention envisage the general characteristics of the right to compensation for damage, as well as the methods for calculating damages upon termination of the contract. The starting point of the Convention is based on the principle of full compensation for the contracting party that has sustained a breach of contract. The contracting party will have the right to compensation for damage if the damage occurred as a result of a breach of contract. The right to compensation for damage exists if the damage occurred as a result of any breach of contract. It is not necessary for the breach to be of a certain intensity or to be substantial.

The damage is expressed in monetary form (money), and the injured party has the right to compensation for the actual damage and lost profit. The focus of the Convention is on the compensation of material damage, although some courts and arbitrations also recognize the right to compensation for non-material damage (for example, in case of harmed reputation). The injured party may be compensated only for the damage that the breaching party foresaw or had to foresee as a possible consequence of the breach of contract at the time of concluding the contract, in line with the facts that the party knew or should have known at the time.

The party asserting its claim for damages must take all measures to reduce the damage that, under the given circumstances, a reasonable creditor would take in good faith. If he fails to do so, the other party may request a reduction in compensation in the amount of the loss that could have been avoided.

Keywords: damage compensation, CISG, Law on International Sale of Goods.